

LADISLAV VAŠKOVIČ
DARINA KNAPIKOVÁ

**OČAKÁVANIA
PODNIKATEĽSKEJ
SFÉRY
(ROZBOR VÝSLEDKOV
EKONOMICKÉHO
PRIESKUMU SOPK
2017 – 2018)**

OBSAH

ÚVOD	105	DODATOK PRIESKUMU	136
1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU A ÚDAJE O ÚČASTNÍKOCH V ROKU 2017	106	Otázky k aktuálnemu daniu v Európskej únii	
2. VYHODNOTENIE EKONOMICKÉHO PRIESKUMU	109	ÚVOD	136
2.1 OČAKÁVANÉ HOSPODÁRSKE VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV (otázky 0.1 až 0.19)	109	D1. Považujete vstup Slovenska do Európskej únie za pozitívny z hľadiska podmienok pre vaše podnikanie?	
2.1.1 Očakávané výsledky podnikateľských subjektov v roku 2017	110	D2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do Európskej únie mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky?	
2.1.2 Očakávané výsledky vybraných ukazovateľov podnikateľských subjektov v roku 2018	114	D3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do Európskej únie mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie?	
2.1.3 Zadlženosť v roku 2017 a 2018 a vývoj pohľadávok po lehote splatnosti	116	D4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti Európskej únie?	
2.1.4 Porovnanie očakávaní podnikateľských subjektov v rokoch 2008 – 2017	116	D5. Súhlasíte s názorom, že Slovensko sa má snažiť za každú cenu dostať medzi členov EÚ tvoriacich tzv. jadro EÚ aj za cenu prípadných ústupkov napr. v imigračnej politike?	
2.1.5 Vyhodnotenie rozhodujúcich vplyvov na ekonomické výsledky respondentov	117	ZÁVERY K DODATKU PRIESKUMU	141
<i>Predbežné závery</i>	119	ZOZNAM OBRÁZKOV	142
2.2 HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA (otázky 0.20 až 0.27)	119	ZOZNAM TABULIEK	143
2.2.1 Celkové hodnotenie podnikateľského prostredia	120	PRILOHA I.	
<i>Predbežné závery</i>	122	ŠTRUKTÚRA ANKETOVÉHO DOTAZNÍKA	
2.2.2 Hospodárska politika vlády SR	122	„EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK 2017 – 2018“	144
<i>Predbežné závery</i>	125		
2.2.3 Návrhy opatrení pre vládu SR	125		
<i>Predbežné závery</i>	128		
2.2.4 Riziká pre podnikateľskú činnosť	128		
<i>Predbežný záver</i>	131		
2.3 VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EURÓPSKEJ ÚNIE (otázky 0.28 až 0.31)	131		
<i>Predbežné závery</i>	133		
ZÁVERY	134		

ÚVOD

Existuje reálny predpoklad, že makroekonomické výsledky Slovenska budú aj v roku 2017 dobré, Národná banka Slovenska a aj Ministerstvo financií SR rátajú s celoročným prírastkom hrubého domáceho produktu na úrovni 3,2 až 3,3 %. Rovnako dobré sú vyhliadky nemeckej ekonomiky – rozhodujúceho obchodného partnera Slovenska, ktorej rast podľa predikcií dosiahne 2,3 %. Predpokladaný deficit verejných financií smeruje, aj keď pomalšie, k cieľovej nulovej hodnote, prípadne k prebytku a miera vykazovanej nezamestnanosti sa blíži k 6 %. Naproti tomu hodnotenie konkurencieschopnosti Slovenska medzinárodne uznávanými inštitúciami, čiže aj kvality podnikateľského prostredia, nedáva až tak pozitívny obraz. V poslednom hodnotení Svetového ekonomického fóra zverejnenom v septembri 2017 sa Slovensko umiestnilo na 59. mieste zo 137 krajín. Podľa posledného hodnotenia Svetovej banky v rebríčku Doing Business obsadilo Slovensko 39. miesto, pričom sa v porovnaní s predošlým rokom zhoršilo o šesť pozícií. A pri porovnaní s krajinami V4 podľa hodnotenia Svetového ekonomického fóra a aj Svetovej banky sme sa umiestnili zhodne za Českou republikou a Poľskom a pred Maďarskom. Pre domáce podnikateľské subjekty nie je prekvapujúce, že Svetové ekonomické fórum negatívne hodnotí na Slovensku napríklad činnosť štátnych inštitúcií, úroveň vysokoškolského vzdelávania a flexibilitu pracovného trhu a v neposlednom rade aj inovačné schopnosti ekonomiky.

Pri makroekonomickom porovnaní s krajinami V4 je na rozdiel od predošlých rokov evidentná jedna odlišnosť. Predikované prírastky HDP pre rok 2017 sú aj v Českej aj v Poľskej republike vyššie a u Maďarska na rovnakej úrovni ako na Slovensku. A to aj pri rovnako dobrých ďalších makroekonomických ukazovateľoch.

Rovnako ako v roku 2016 aj výsledky prieskumu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory v roku 2017 poukazujú na to, že tu existuje protiklad medzi dosiahnutými makroekonomickými výsledkami a hodnotením podnikateľského prostredia predstaviteľmi hospodárskych subjektov. Určité vysvetlenie ponúka vyššie uvedené porovnanie makroekonomických ukazovateľov krajín V4, ktoré zoslabuje a relativizuje argumenty o veľmi dobrých výsledkoch slovenskej ekonomiky. Tie totiž zrejme vyplývajú aj z rastových parametrov veľkého obchodného partnera – Nemecka.

Predstavitelia spoločností, ktorí sa zúčastnili aj v roku 2017 na prieskume, formujú aj jeho výsledky a tu prezentované údaje. Pri spätnom pohľade na dvadsať rokov hodnotenia prostredia, v ktorom pracujú, je vidieť, že aj keď boli v dani silne zainteresovaní, vždy presne hodnotili, čo im prekážalo a čo, naopak, pomáhalo. Táto skutočnosť zase dáva vedeniu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory veľmi silný mandát a argumentáciu pri rokovaní s vládnymi predstaviteľmi a aj partnerskými organizáciami.

Výsledky prieskumu v roku 2017 signalizujú, že očakávania tohtoročných a aj budúcich vlastných hospodárskych výsledkov sú pozitívnejšie ako v minulých prieskumoch. K veľmi miernemu posunu v pozitívnom smere došlo aj pri hodnotení krokov administratívy. Bohužiaľ sa však z pohľadu hodnotiteľov nemenia už dlhodobo pomenované hlavné nedostatky zhoršujúce podnikateľské prostredie.

Pri hodnotení vstupu do Európskej únie zástupcovia podnikateľskej sféry vnímajú tento krok jednoznačne pozitívne. Neovplyvňujú to ani viditeľné a aj rozpačito riešené pretrvávajúce problémy Únie. Podnikatelia vedia jednoznačne a jasne pomenovať výhody pre ich pôsobenie, ktoré získali po vstupe. Ale vedia rovnako jasne definovať nedostatky a vidia ich nielen v činnosti Európskej komisie, ale aj na domácej pôde.

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU A ÚDAJE O ÚČASTNÍKOCH V ROKU 2017

Len veľmi malý počet inštitúcií na Slovensku sa zaoberá hodnotením kvality podmienok na podnikanie na Slovensku. Medzi takéto patrí Slovenská obchodná a priemyselná komora, ktorá svoj prieskum uskutočňuje už od roku 1998 a jeho výsledky prezentuje na odbornom seminári vždy začiatkom nasledujúceho roka po jeho konaní. Základným cieľom hodnoteného prieskumu bolo získanie údajov o predpokladaných výsledkoch hospodárenia ekonomických subjektov, členov Komory, v roku 2017 a ich očakávaniach pre rok 2018. Ďalším cieľom bolo získať vo všeobecnosti hodnotenie podnikateľského prostredia, v ktorom pracujú, a v neposlednom rade názory na činnosť vlády pri vytváraní tohto prostredia. Veľkou výhodou prieskumu organizovaného SOPK je možnosť porovnať aktuálne výsledky s údajmi z predchádzajúcich rokov a tak hodnotiť vývoj kvality podmienok na podnikanie v dlhodobom horizonte. Ďalšou výhodou, vzhľadom k tomu, že sa Komora vo svojej činnosti opiera o regionálne štruktúry je, že respondenti dôsledne pokrývajú celé územie Slovenska.

Jednou z každoročne rešpektovaných zásad koncipovania prieskumu je ponechanie rovnakej štruktúry otázok, aby sa odpovede na ne mohli medziročne porovnať. Okruhy otázok boli stanovené nasledovne:

- Odhad ekonomických ukazovateľov hospodárenia spoločností v roku 2017 a očakávané výsledky v roku 2018 z pohľadu respondentov

- Hodnotenie kvality podnikateľského prostredia v roku 2017 a jeho očakávaného stavu v roku 2018
- Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR členmi SOPK v roku 2017, jej komunikácie s podnikateľským sektorom a návrhy opatrení na zlepšenie prostredia na podnikanie určené pre vládnú exekutívu
- Určenie rizík a prekážok pre podnikateľskú činnosť, stanovenie ich poradia z pohľadu respondentov
- Zhodnotenie názorov podnikateľských subjektov na využívanie finančných zdrojov Európskej únie

Prieskum sa uskutočnil rovnako ako každý rok v mesiacoch október a november 2017 a obsahoval 31 otázok. Dotazník bol k dispozícii v elektronickej forme na web stránke SOPK a taktiež v tlačenej podobe. Možnosť vyplniť tlačný formulár využilo 89 respondentov, elektronicky zaslalo svoje hodnotenie 77 členov. Obsah a počet otázok sa dlhodobo nezmenil a ani v hlavnej časti dotazníka nedošlo k žiadnym zmenám.

V dodatku k dotazníku bolo priradených päť otázok týkajúcich sa hodnotenia pozitív a negatív vstupu Slovenska do Európskej únie a presunu právomocí v rámci Únie. V roku 2017 jedinou zmenou bolo zaradenie otázky týkajúcej sa názoru respondentov na členstvo v jadre Európskej únie. Táto otázka nahradila otázku o vzťahu k rozhodovaciemu mechanizmu v Európskej únii.

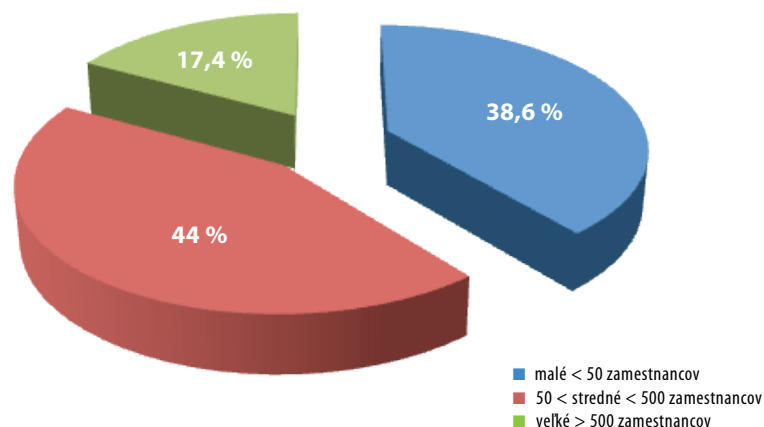
Na prieskume sa zúčastnilo 166 spoločností, z toho 65 výrobných (priemysel, stavebníctvo, pôdohospodárstvo) a 101 spoločností podnikajúcich v doprave, obchode a službách. Na viacero otázok neodpovedali všetci účastníci, v takomto prípade je počet odpovedí uvedený v zátvorke hneď vedľa otázky. Pri vyhodnotení sa príslušne upravuje základňa pre výpočet percentuálneho podielu.

Na prieskume sa zúčastnilo 64, t. j. 38,6 % malých spoločností (do 50 zamestnancov), 73, t. j. 44 % stredných (51 – 500 zamestnancov) a 29 spoločností, t. j. 17,4 % veľkých (nad 500 zamestnancov). Rozdelenie účastníkov prieskumu podľa veľkosti spoločnosti sa mierne odlišovalo od predošlých rokov tým, že najvyšší podiel účastníkov bol v skupine stredných spoločností. Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov je znázornená na *Obrázku 1*.

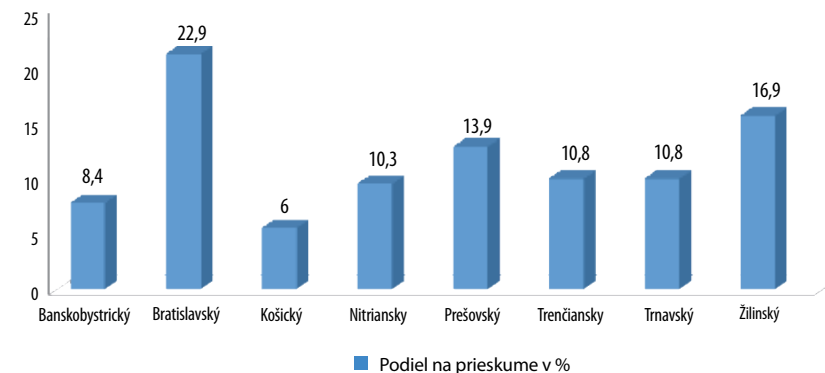
Rozdelenie účastníkov prieskumu v roku 2017 podľa počtu zamestnancov, delenie na výrobné a nevýrobné a štátnej príslušnosti vlastníka je uvedená v *Tabuľke 1*. Za účelom získania porovnania s dlhodobým vývojom štruktúry respondentov sú údajom z roku 2017 priradené údaje pre tie isté ukazovatele od roku 2008 do roku 2016. V roku 2017 sa na prieskume zúčastnilo 116, t. j. **69,9 %** domácich spoločností, 9 spoločností, t. j. **5,4 %**, bolo s účasťou zahraničného kapitálu do

Obrázok 1: Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov v roku 2017

Obrázok 2: Podiel členov SOPK zúčastnených na prieskume podľa krajov v roku 2017

Tabuľka 1: Štruktúra respondentov v rokoch 2007 – 2017

Kategória spoločností	Podiel respondentov v % v rokoch prieskumu										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Malé spoločnosti	47	51	52	46	53	35	47	43	48	45	39
Stredné spoločnosti	35	40	38	39	35	51	35	46	38	35	44
Veľké spoločnosti	18	9	10	15	12	14	18	11	14	20	17
Výrobné spoločnosti	47	45	53	52	58	53	45	48	47	52	39
So zahraničným kapitálom	23	34	19	29	24	47	21	52	19	17	25
Počet respondentov	168	222	170	233	240	190	212	240	203	176	166

50 % vrátane a 29 spoločností, t. j. **24,7 %**, bolo s účasťou zahraničného kapitálu nad **50 %**.

Teritoriálne rozdelenie účastníkov prieskumu je znázornené na *Obrázku 2*. Najvyšší počet účastníkov bol z Bratislavského kraja – **22,9 %** nasledovaným Žilinským krajom – **16,9 %**. Ďalšie kraje mali takéto zastúpenie: Prešovský kraj – **13,9 %**, Trenčiansky a Trnavský kraj zhodne po **10,8 %**, Nitriansky kraj – **10,3 %**, Banskobystrický kraj – **8,4 %** a Košický kraj – **6,0 %**, ktorý mal najnižší počet respondentov.

2. VYHODNOTENIE EKONOMICKÉHO PRIESKUMU

2.1 OČAKÁVANÉ HOSPODÁRSKE VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV (otázky č. 0.1 až 0.19)

Táto časť prieskumu bola zameraná na zistenie **očakávaní členov SOPK ohľadne ich vlastných hospodárskych výsledkov**. Otázky č. 0.1 až 0.19, ktoré boli zamerané na jednotlivé ekonomické ukazovatele hospodárskych jednotiek účastníkov, umožňovali získať presnejší obraz o ich hodnoteniach. Prvá otázka pri každom jednotlivom ekonomickom ukazovateli bola smerovaná na výsledky za rok 2017 a následne ďalšia otázka na to, aké výsledky predpokladajú v roku 2018.

Otázky č. 0.1 až 0.15 a 0.17 dávali respondentom možnosť hodnotiť vývoj ukazovateľov hospodárenia ich spoločností tromi spôsobmi:

- *zvýši sa*
- *ostane rovnaký*
- *zniži sa.*

Pri otázke č. 0.16 sa predpokladali len dve odpovede – *áno / nie*. Pri otázkach č. 0.18 a 0.19 bolo preddefinovaných 8 možných odpovedí, respondenti si mohli vybrať najviac tri z nich. V *Tabuľke 2*, *Tabuľke 3* a *Tabuľke 4* sa použili údaje aj z prieskumu z roku 2016. Následne boli údaje z prieskumu z roku 2017 porovnané s údajmi získanými v roku

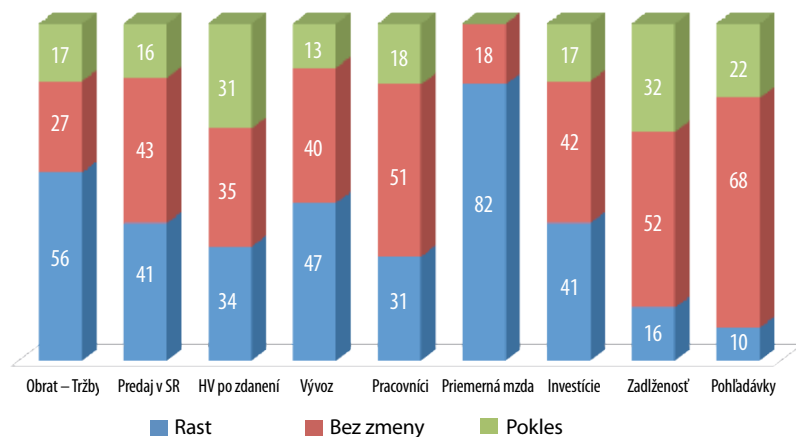
2016 v troch tabuľkách. V *Tabuľke 2* sa porovnávali očakávania vlastného hospodárenia respondentov pre rok, v ktorom sa konal prieskum, t. j. v rokoch 2016 a 2017, v ďalšej *Tabuľke 3*, aké výsledky očakávali pre rok 2017 pri prieskume v roku 2016, s výsledkami prieskumu tesne pred skončením roka 2017, a aký pohľad mali na výsledky nasledujúceho roka pri prieskume v roku 2016 a pri prieskume v roku 2017 na rok 2018 (*Tabuľka 4*).

2.1.1 Očakávané výsledky podnikateľských subjektov v roku 2017 (otázky č. 0.1, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9, 0.11, 0.13, 0.15 a 0.17)

Prostredníctvom odpovedí na otázky č. 0.1, 0.3, 0.5, 0.7, 0.9, 0.11, 0.13, 0.15 a 0.17 respondenti v prieskume vyjadrili očakávania ohľadne plnenia ekonomických ukazovateľov svojho hospodárenia v roku 2017. Ich očakávania sú v podobe percentuálneho podielu preferencií jednej z troch možností uvedené aj v pravej časti *Tabuľky 2*. Tieto údaje sú graficky znázornené na *Obrázku 3*.

Údaje z prieskumu z roku 2017 boli porovnané s údajmi získanými v roku 2016 (ľavá časť *Tabuľky 2*). V *Tabuľke 2* je tak vidieť pri porovnaní pravej a ľavej strany zmenu očakávaní vlastných výsledkov respondentov v dvoch po sebe nasledujúcich prieskumoch. Pre zvýšenie prehľadnosti sú v tabuľke zvýraznené podtlačou vždy najvyššie percentuálne podiely každého hodnoteného ekonomického ukazovateľa, tak ako ich určili respondenti.

Obrázok 3: Očakávania vlastných ekonomických výsledkov u respondentov v roku 2017

Tabuľka 2: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017

Ukazovatele hospodárenia spoločností	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
Obrat – Tržby	39	29	32	56	27	17
Predaj v SR	26	52	22	41	43	16
HV po zdanení	30	34	36	34	35	31
Vývoz	33	45	22	47	40	13
Pracovníci	29	47	24	31	51	18
Priemerná mzda	72	26	2	82	18	0
Investície	38	49	13	41	42	17
Zadlženosť	13	63	24	16	52	32
Pohľadávky	20	63	17	10	68	22

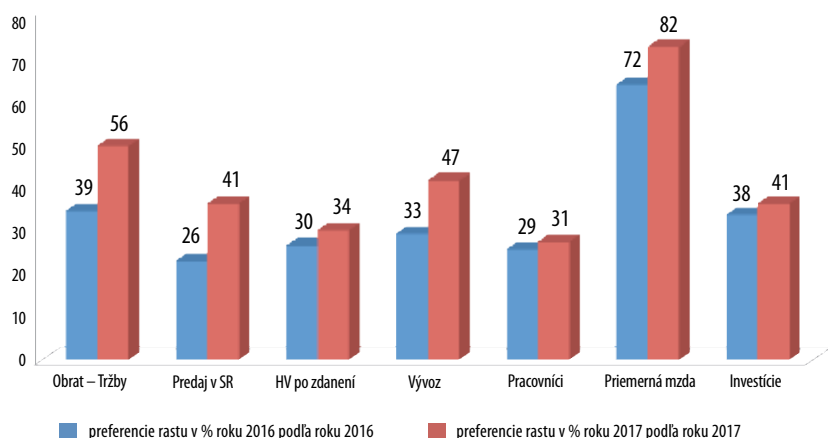
Z hľadiska rozloženia očakávania vlastných ekonomických výsledkov najväčšia časť respondentov predpokladala v dobe hodnotenia, t. j. tesne pred koncom roka 2017, stagnáciu u šiestich ukazovateľov, rast u troch ukazovateľov a pokles ani u jediného ukazovateľa. V roku 2016 väčšina respondentov očakávala rast u dvoch ukazovateľov, stagnáciu u šiestich a pokles u jedného ukazovateľa. Vo vzájomnom porovnaní to znamená mierne pozitívnejší pohľad na vlastné podnikanie v roku 2017 ako v roku 2016. Zvýrazňuje to aj skutočnosť, že v prieskume v roku 2017 u jedného ukazovateľa, „Predaj v SR“, sa líšil podiel odpovedí len o dve percentá v prospech stagnácie a ukazovateľa „Investície“ o 1 %, čiže takmer rovnaký podiel odpovedí predpokladal rast.

Na *Obrázku 4* sú porovnané preferencie rastu jednotlivých ukazovateľov v rokoch 2016 a 2017. Na tomto obrázku nie sú z dôvodu zachovania prehľadnosti znázornené u ekonomických ukazovateľov percentuálne podiely odpovedí preferujúcich stagnáciu a pokles.

Údaje v *Tabuľke 2* umožňujú kvantifikovanie očakávaní zmien ekonomických ukazovateľov v ich medziročnom vývoji. Pri porovnaní podielu respondentov predpokladajúcich rast v oboch rokoch je vidieť, že v roku 2017 došlo k zvýšeniu počtu ekonomických ukazovateľov, u ktorých respondenti prejavovali hlavne pozitívne očakávania, na tri. Viac ako polovica účastníkov prieskumu predpokladala rast ukazovateľa „Obrat – tržby“, a to o 17 % viac v porovnaní s rokom 2016. Až 82 % účastníkov predpokladalo

Obrázok 4: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v rokoch 2016 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017

vzrast ukazovateľa „Priemerná mzda“, čo je medziročne viac o 10 %. U všetkých ukazovateľoch sa predpokladá v roku 2017 rast vo vyššom percentuálnom podiele ako rok predtým s výnimkou objemu pohľadávok, čo je možné interpretovať, samozrejme, pozitívne. Ako bolo uvedené vyššie, medziročná zmena očakávaní rastu bola u všetkých ekonomických ukazovateľov pozitívna, čo nebolo zaznamenané v prieskumoch počas posledných piatich rokov.

Tabuľka 3: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumov v rokoch 2016 a 2017

Ukazovatele hospodárenia spoločnosti	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
Obrat – Tržby	49	36	15	56	27	17
Predaj v SR	34	55	11	41	43	16
HV po zdanení	34	43	23	34	35	31
Vývoz	38	45	17	47	40	13
Pracovníci	28	48	24	31	51	18
Priemerná mzda	67	29	4	82	18	0
Investície	37	46	17	41	42	17

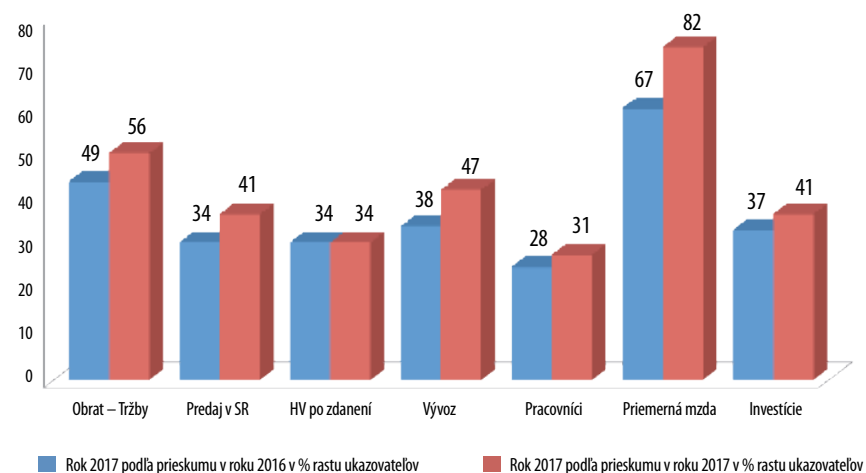

Údaje získané z prieskumu v roku 2016 ich umožňujú porovnať s hodnotením respondentov v roku 2017 a sledovať tak, nakoľko sa predikcia vlastných ekonomických výsledkov v roku 2016 pre nasledujúci rok zhoduje s očakávaniami tesne pred koncom roka, t. j. z prieskumu v roku 2017. V ľavej časti *Tabuľky 3* sú uvedené výsledky prieskumu z roku 2016, v pravej časti údaje získané v roku 2017.

Grafické znázornenie týchto údajov je na *Obrázku 5*, pričom sú opätovne zachytené pre prehľadnosť len percentuálne podiely respondentov očakávajúcich rast pri jednotlivých ukazovateľoch hospodárenia spoločnosti.

V roku 2016 účastníci prieskumu očakávali v nasledujúcom roku len u dvoch ukazovateľov rast a u piatich zo siedmich ukazovateľov stagnáciu. V roku 2017 majú respondenti už optimistickejší pohľad, rast očakávajú u troch ukazovateľov, stagnáciu u štyroch. Ani v jednom z týchto prieskumov najväčší podiel odpovedí nepredpokladal pokles u niektorého z ukazovateľov. Je možné konštatovať, že výrazne viac respondentov v roku 2017 hodnotí pozitívne vyhliadky na rast vo svojich spoločnostiach v roku 2017 v porovnaní s tým, aké výsledky očakávali pred rokom. Svedčí o tom aj to, že podiel odpovedí predpokladajúcich v roku 2017 rast ekonomických ukazovateľov sa v porovnaní s rokom 2016 zvýšil od 0 % až po 15 %.

Obrázok 5: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumov v rokoch 2016 a 2017

2.1.2 Očakávané výsledky vybraných ukazovateľov podnikateľských subjektov v roku 2018 (otázky č. 0.2, 0.4, 0.6, 0.8, 0.10, 0.12, 0.14 a 0.16)

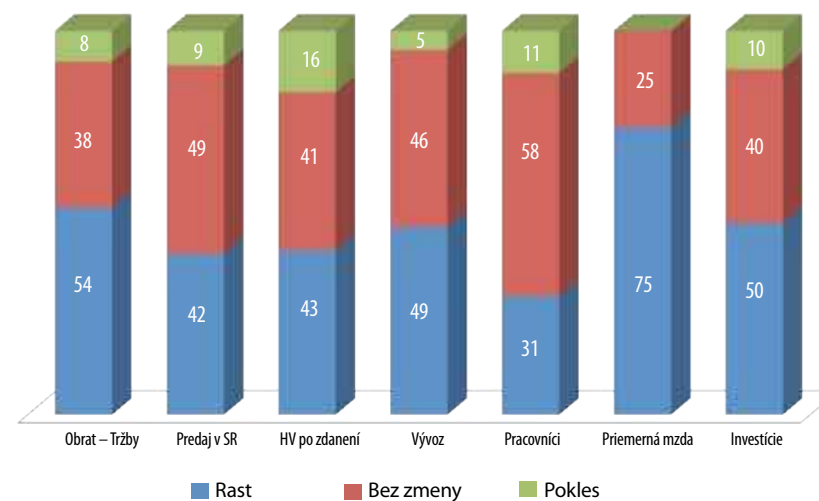
V otázkach č. 0.2, 0.4, 0.6, 0.8, 0.10, 0.12, 0.14 a 0.16 sa respondenti vyjadrovali k očakávaným hospodárskym výsledkom ich spoločností v roku 2018. Získané údaje sú uvedené v pravej časti *Tabuľky 4* a graficky zobrazené na *Obrázku 6*. Tieto údaje uvedené v tabuľke umožňujú získať predstavu o pohľade respondentov v roku 2017 na ekonomické perspektívy vlastného podnikania v nasledujúcom roku. V ľavej časti tabuľky sú uvedené údaje z prieskumu konaného v roku 2016 prognózujúce vývoj ekonomických ukazovateľov v roku 2017. Porovnanie oboch častí tabuľky umožňuje spresniť pohľad na to, ako sa za rok zmenili očakávania podnikateľov smerom do budúcnosti.

Tabuľka 4: Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2018 podľa prieskumu v roku 2017

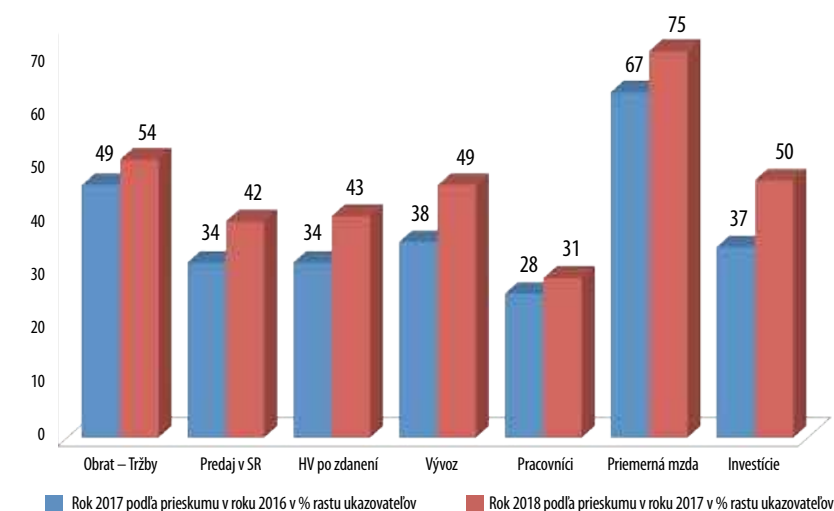
Ukazovatele hospodárenia spoločností	% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016			% respondentov preferujúcich jednotlivé trendy v roku 2018 podľa prieskumu v roku 2017		
	Rast	Stagnácia	Pokles	Rast	Stagnácia	Pokles
	Obrat – Tržby	49	36	15	54	38
Predaj v SR	34	55	11	42	49	9
HV po zdanení	34	43	23	43	41	16
Vývoz	38	45	17	49	46	5
Pracovníci	28	48	24	31	58	11
Priemerná mzda	67	29	4	75	25	0
Investície	37	46	17	50	40	10

Pri porovnaní údajov o očakávaníach účastníkov získaných v prieskumoch konaných v rokoch 2016 a 2017 pri prognózovaní vlastných výsledkov pre nasledujúci rok je vidieť, ako sa zmenili ich predstavy počas jedného roka. Na *Obrázku 7* sú graficky znázornené údaje z *Tabuľky 4*, pričom sú opätovne znázornené len podiely predpokladajúce rast ekonomických ukazovateľov. Pri porovnaní zvýraznených plôch v tabuľke je zrejmé, že respondenti prognózovali v roku 2017 vývoj ekonomických ukazovateľov pre rok 2018 výrazne optimistickejšie ako v predošlom prieskume. Pre rok 2018 väčšina respondentov predpokladala primárne rast až piatich ukazovateľov, len u dvoch predpokladala stagnáciu. Rozdiely medzi obidvoma prieskumami pri percentuálnom podiele respondentov očakávajúcich rast sa pohybujú od 3 do

Obrázok 6: Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2018

Obrázok 7: Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2018 podľa prieskumu v roku 2017

13 %. O silnom posune k optimistickému postoju svedčí aj to, že sa výrazne znížil podiel očakávaní poklesu výsledkov vlastného hospodárenia, medziročný rozdiel sa pohybuje medzi -4 až -21 %.

2.1.3 Zadlženosť v roku 2017 a 2018 (otázky č. 0.15 a 0.16) a vývoj pohľadávok po lehote splatnosti (otázka č. 0.17)

Pri hodnotení odpovedí na otázku č. 0.15 treba brať do úvahy, že zvýšenie úverového zaťaženia môže byť vyvolané v pozitívnom prípade expanziou podnikania, avšak v špecifických prípadoch aj negatívnymi príčinami, napr. v dôsledku dočasných problémov v podnikaní.

V roku 2017 predpokladalo 16 % respondentov zvýšenie svojej zadlženosti, najväčší podiel, 52 % účastníkov, predpokladal jej ponechanie na úrovni roku 2016 a 32 % predpokladalo jej zníženie. Voči roku 2016 došlo k zvýšeniu podielu odpovedí predpokladajúcich väčšie úverové zaťaženie (z 13 % na 16 %) a zvýšeniu podielu odpovedí predpokladajúcich zníženie externého financovania (z 24 % na 32 %).

Stagnujúce využívanie úverových zdrojov v roku 2016 predpokladalo až 63 % účastníkov prieskumu, čo znamená, že podiel odpovedí na túto otázku v roku 2017 poklesol o 11 %.

O vyššom využití externých zdrojov (otázka č. 0.16) v nasledujúcom roku uvažuje 34 % účastníkov ankety, ich využitie nepredpokladá 66 %. V porovnaní s prieskumom konaným v roku 2016 tak došlo k miernemu nárastu záujmu o získanie externých zdrojov v nasledujúcom roku z 27 % na 34 %.

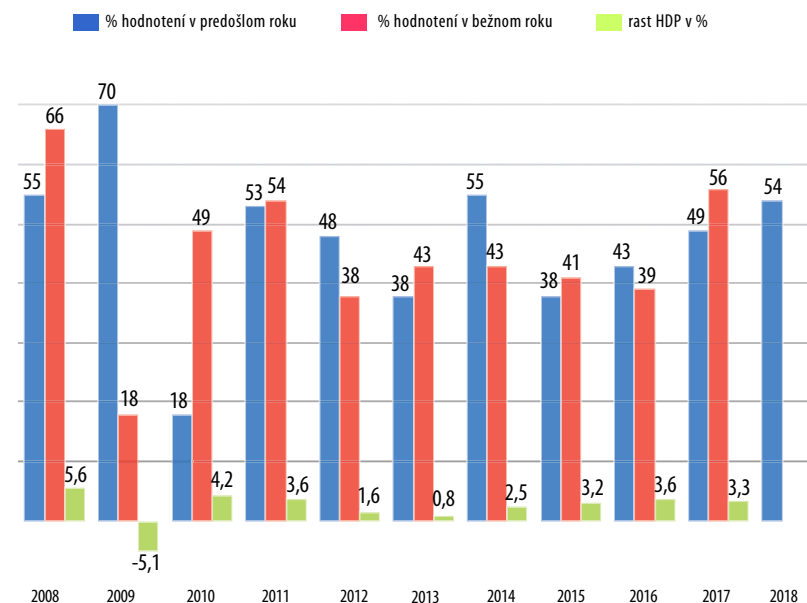
V roku 2017 zvýšenie objemu pohľadávok po lehote splatnosti (otázka č. 0.17) voči predchádzajúcemu roku očakáva 10 % respondentov (20 % v roku 2016). Objem pohľadávok na rovnakej úrovni ako v roku 2016 očakáva 68 % respondentov. Pokles objemu pohľadávok predpokladá 22 % účastníkov (17 % v roku 2016). Tieto výsledky je možné hodnotiť ako mierne zvýšenie pozitívnych očakávaní oproti predošlému roku.

2.1.4 Porovnanie očakávaní podnikateľských subjektov v rokoch 2008 – 2017

Dlhodobovo vedená údajová základňa výsledkov prieskumu medzi členmi SOPK dovoľuje vyhodnotiť postoje členov SOPK aj v dlhšom časovom horizonte. Na **Obrázku 8**

Obrázok 8: Podiel hodnotení (v %) predpokladajúcich rast obratu v rokoch 2008 – 2017

je znázornený percentuálny podiel hodnotení predpokladajúcich rast jediného ukazovateľa, a to obratu od roku 2008 do roku 2017. Pre sprehľadnenie sú uvedené len percentuálne podiely účastníkov predpokladajúcich zrýchlenie rastu obratu získané ako očakávanie rok predtým spolu s očakávanými výsledkami rastu obratu v hodnotenom roku. Znázornené je obdobie od roku 2008 do roku 2017. V grafe sú pre ilustráciu makroekonomického vývoja uvedené aj prírastky HDP slovenskej ekonomiky.

2.1.5 Vyhodnotenie rozhodujúcich vplyvov na ekonomické výsledky respondentov (otázky č. 0.18 a 0.19)

Pri stanovení rozhodujúcich vplyvov na vlastné výsledky mali respondenti možnosť v otázkach č. 0.18 a 0.19 (**165 odpovedí**) vybrať si tri z ôsmich preddefinovaných

vonkajších vplyvov, ktoré mali najväčšiu váhu. V odpovedi na otázku č. 0.18 hodnotili účastníci prieskumu podľa ich názoru tri najzávažnejšie ekonomické vplyvy v roku 2017, v otázke č. 0.19 to isté pre rok 2018. Jednotlivé činitele, ktoré respondenti vybrali, boli zoradené do poradia podľa percentuálneho podielu, ktoré im priradili účastníci prieskumu. Vyhodnotenie je uvedené v *Tabuľke 5*. Pre rok 2017 bolo stanovené poradie, podľa ktorého bol ako najzávažnejší činiteľ označený „Domáci dopyt“ (58 %) nasledovaný „Zahraničným dopytom“ (52 %) a „Nákladmi na pracovnú silu“ (50 %). Rozhodujúci vplyv naproti tomu v roku 2018 podľa prieskumu bude mať „Zahraničný dopyt“ (56 %), „Náklady na pracovnú silu“ (53 %) a „Domáci dopyt“ (47 %). V porovnaní s výsledkami prieskumu v roku 2016 sú len minimálne zmeny, iba pri odpovediach ohľadne nasledujúceho roka došlo k zmenám poradia o jednu až dve pozície. Za najmenej významný vplyv pre rok 2017 aj rok 2018 respondenti považovali výmenný kurz eura, v oboch prípadoch bol tento činiteľ uvedený len v 5 % prípadov. Výmenný kurz eura bol rovnako vyhodnotený aj v roku 2016.

Tabuľka 5: Poradie vplyvov s najväčšími dopadmi na ekonomické výsledky spoločností v rokoch 2017 a 2018

	Poradie	Názov	Podiel odpovedí v %
2017	1	Domáci dopyt	58
	2	Zahraničný dopyt	52
	3	Náklady na pracovnú silu	50
	4	Ceny energií a surovín	32
	5	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	29
	6	Vlastná finančná situácia	20
	7	Opatrenia hospodárskej politiky	19
	8	Výmenný kurz eura	5
2018	1	Zahraničný dopyt	56
	2	Náklady na pracovnú silu	53
	3	Domáci dopyt	47
	4	Ceny energií a surovín	33
	5	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	32
	6	Opatrenia hospodárskej politiky	21
	7	Vlastná finančná situácia	16
	8	Výmenný kurz eura	5

Predbežné závery:

1. Očakávania respondentov ohľadom vlastných ekonomických výsledkov za rok 2017 sú pri porovnaní s výsledkami prieskumu konaného v roku 2016 optimistickéjšie. Svedčí o tom skutočnosť, že v roku 2017 rast predpokladá väčšina respondentov u troch ukazovateľov, pričom v roku 2016 tak bolo len u dvoch. Navyše u dvoch ukazovateľov podiel odpovedí predpokladajúcich rast bol takmer zhodný s podielom vyjadrení predpokladajúcich stagnáciu.
2. Mierne pozitívnejšie hodnotia respondenti aj svoje predpokladané výsledky v roku 2017 pred koncom roku 2017 v porovnaní s tým, ako ich prognózovali v roku 2016.
3. Takisto aj porovnanie očakávaní respondentov na nasledujúce roky v roku 2016 a 2017 poukazuje na jednoznačne pozitívnejší pohľad u respondentov v roku 2017 na rok 2018.
4. Poradie činiteľov, ktoré majú najväčší dopad na podnikanie, sa v roku 2017 na prvých troch miestach nezmenilo. Je to domáci dopyt, nasleduje zahraničný dopyt a náklady na pracovnú silu. V porovnaní s výsledkami v roku 2016 na 4. mieste sú ceny energií a surovín, a nie nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ako v roku 2016. Pre rok 2018 respondenti stanovili poradie vplyvov odlišne ako pre rok 2017, najvyšší vplyv predpokladajú v tomto roku u zahraničného dopytu, potom u nákladov na pracovnú silu a domáceho dopytu.

2.2 HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA (otázky č. 0.20 až 0.27)

Podnikateľské prostredie na Slovensku sa hodnotí každoročne pomocou ôsmich otázok. Za účelom získania komplexného pohľadu sa posudzuje v troch oblastiach:

1. Hodnotenie podnikateľského prostredia v roku 2017 a očakávanie pre rok 2018
2. Pohľad na hospodársku politiku vlády SR a návrh opatrení na zlepšenie hospodárskej politiky vlády SR
3. Vyhodnotenie poradia jednotlivých rizík pre podnikateľskú činnosť

2.2.1 Celkové hodnotenie podnikateľského prostredia (otázky č. 0.20 a 0.21)

V odpovedi na prvú otázku č. 0.20 hodnotili respondenti (**163 odpovedí**) celkové podnikateľské prostredie v roku 2017 v porovnaní s rokom 2016. Účastníci prieskumu mali možnosť vyjadriť svoj názor troma rôznymi výrokmi:

- priaznivé
- zostávajúce na rovnakej úrovni
- nepriaznivé.

Tabuľka 6: Hodnotenie podnikateľského prostredia v rokoch 2008 – 2017

Obdobie prieskumu vnímania podnikateľského prostredia	Vnímanie podnikateľského prostredia v % respondentov ako:		
	Priaznivé	Stagnujúce	Nepriaznivé
Prieskum v 2007 aké bude v 2008	31	43	26
Prieskum v 2008 aké je v 2008	10	60	30
Prieskum v 2008 aké bude v 2009	21	54	25
Prieskum v 2009 aké je v 2009	2	27	71
Prieskum v 2009 aké bude v 2010	6	59	35
Prieskum v 2010 aké je v 2010	8	56	36
Prieskum v 2010 aké bude v 2011	34	38	28
Prieskum v 2011 aké je v 2011	20	55	25
Prieskum v 2011 aké bude v 2012	12	59	29
Prieskum v 2012 aké je v 2012	3	47	50
Prieskum v 2012 aké bude v 2013	6	26	68
Prieskum v 2013 aké je v 2013	2	42	56
Prieskum v 2013 aké bude v 2014	6	57	37
Prieskum v 2014 aké je v 2014	4	43	53
Prieskum v 2014 aké bude v 2015	5	54	41
Prieskum v 2015 aké je v 2015	7	56	37
Prieskum v 2015 aké bude v 2016	8	62	30
Prieskum v 2016 aké je v 2016	7	54	39
Prieskum v 2016 aké bude v 2017	7	61	32
Prieskum v 2017 aké je v 2017	8	59	33
Prieskum v 2017 aké bude v 2018	14	58	28

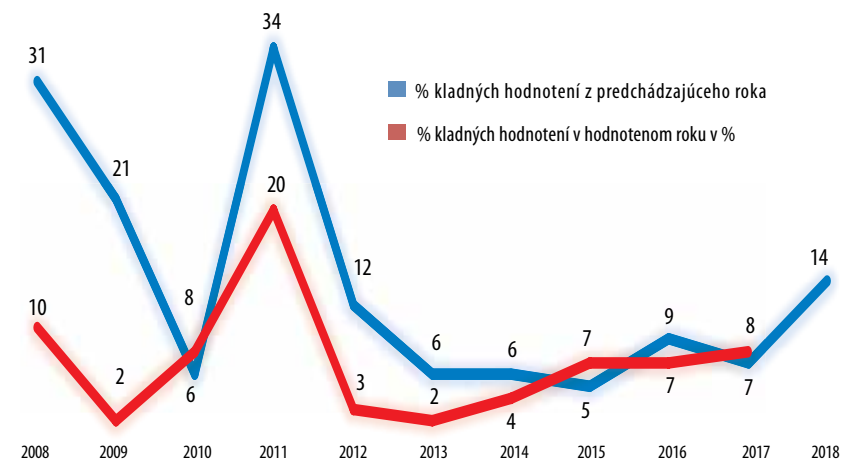

Aj v otázke č. 0.21 účastníci prieskumu mali možnosť vyjadriť rovnakým spôsobom svoj názor na to, ako bude vyzerat' podnikateľské prostredie na Slovensku v roku 2018.

Pri odpovedi na otázku č. 0.20 len 8 % respondentov hodnotilo podnikateľské prostredie v roku 2017 ako priaznivé, čo je veľmi mierne zlepšenie o 1 % voči roku 2016. Ako nepriaznivé ho hodnotilo 33 %, čo je voči roku 2016 pokles negatívnych odpovedí o 6 %. Až 59 % respondentov sa domnieva, že bolo stagnujúce, čo je o 5 % viac ako v roku 2016. Je tak možné konštatovať, že v medziročnom porovnaní došlo k miernemu zlepšeniu vnímania prostredia pre podnikanie. V roku 2018 očakáva priaznivejšie prostredie 14 % respondentov, nepriaznivejšie 28 %. Je to mierne zlepšenie hodnotenia očakávaného podnikateľského prostredia pre nasledujúci rok v porovnaní s prieskumom v roku 2016.

Obrázok 9, ktorý využíva údaje z Tabuľky 6, znázorňuje vnímanie podnikateľského prostredia od roku 2008 do roku 2018. Pre prehľadnosť sú znázornené len percentuálne podiely priaznivého hodnotenia podnikateľského prostredia v konkrétnom roku a aj očakávania priaznivých podmienok pre nasledujúci rok z toho istého prieskumu. Z grafického znázornenia je viditeľný trend predpokladať vo väčšom percente vždy lepšie podmienky pre nasledujúci rok ako v práve prebiehajúcim. Pri prieskume v roku 2017 nárast pozitívnych očakávaní pre nasledujúci rok, t. j. rok 2018, bol však nadštandardne vysoký, z 8 % v roku 2016 sa zvýšil na 14 % v roku 2018. Aj výsledky

Obrázok 9: Vnímanie podnikateľského prostredia ako priaznivého v rokoch 2008 – 2018

prieskumu v roku 2017 potvrdili veľmi mierny trend zlepšujúceho sa hodnotenia podnikateľského prostredia od roku 2013.

Predbežné závery:

1. Podnikateľské prostredie v roku 2017 podľa prevažujúceho podielu názorov respondentov (59 %) ostalo rovnaké, približne v štvornásobnom počte odpovedí voči priaznivým ho ale považujú za nepriaznivé. Výsledky prieskumu znovu potvrdili veľmi mierny, ale stály nárast podielu pozitívnych hodnotení podnikateľského prostredia od roku 2013.
1. Výrazne vyšší podiel účastníkov prieskumu ako v roku 2016 očakáva, že podmienky na podnikanie v roku 2018 budú lepšie ako v roku 2017, pričom podiel tých, čo nepredpokladajú zmenu, zostal takmer rovnaký ako v roku 2016.

2.2.2 Hospodárska politika vlády SR (otázky č. 0.22 až 0.24)

V odpovedi na prvé dve dlhodobo zaradené otázky „Ako hodnotíte hospodársku politiku vlády?“ a „Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za pozitívnu?“ mali respondenti (**163 odpovedí**) možnosť si zvoliť zo štyroch možností:

- pozitívne
- neutrálne
- negatívne
- neviem posúdiť.

Otázka č. 0.24 bola do prieskumu zaradená od roku 2014 ako dôsledok diskusie o riešení krízy eurozóny a tiež poskytovala možnosť štyroch odpovedí:

- áno
- áno, za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky
- nie
- neviem.

Hospodársku politiku vlády SR hodnotili v roku 2017 pozitívne 4 % respondentov (rok predtým to bolo 1 %), neutrálne 37 % a záporne 52 %, čo je o 5 % viac ako v roku 2016. Hodnotenie bolo pravdepodobne ovplyvnené oznámením viacerých opatrení navrhovaných vládnu koalíciou, s ktorými nesúhlasila podnikateľská sféra, práve v čase konania prieskumu. Od roku 2012, s výnimkou v roku 2013, najväčší podiel respondentov hodnotil hospodársku politiku vlády negatívne, druhý najväčší podiel pripadol neutrálnemu hodnoteniu. V *Tabuľke 7* je uvedené hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR

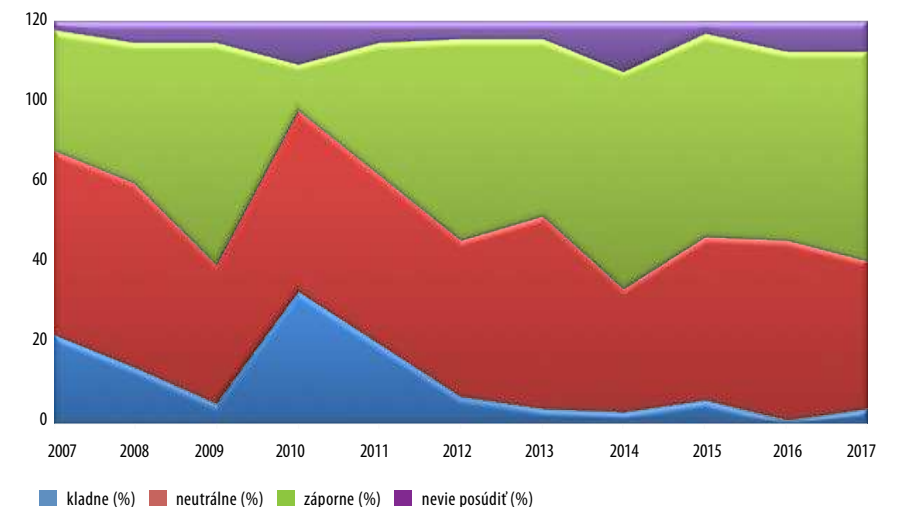

v rokoch 2007 až 2017. Údaje z tabuľky sú zobrazené na *Obrázku 10*. S určitou mierou zjednodušenia je možné z tohto obrázku vyvodiť záver, že hodnotenie hospodárskej politiky vlády sa od roku 2012 zmenilo len minimálne.

Tabuľka 7: Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2008 – 2017

Rok hodnotenia	Podiel odpovedí v %:			
	pozitívne	neutrálne	negatívne	neviem posúdiť
2008	14	46	35	5
2009	5	35	55	5
2010	33	45	12	10
2011	20	42	33	5
2012	7	39	50	4
2013	4	48	44	4
2014	3	31	54	12
2015	6	41	50	3
2016	1	45	47	7
2017	4	37	52	7

Obrázok 10: Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2007 – 2017

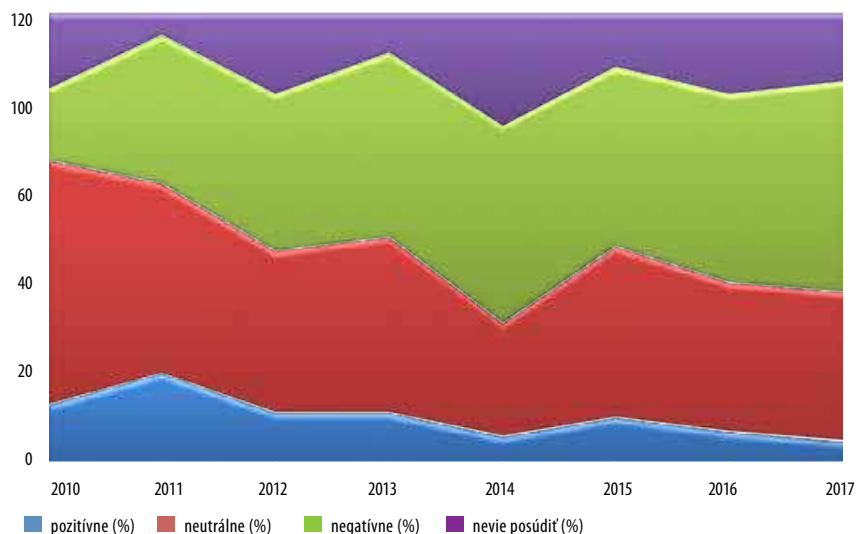

Na predošlú nadväzuje otázka č. 0.23, pri ktorej respondenti hodnotili komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora (**163 odpovedí**). Za pozitívnu ju považuje 5 %, čo je pokles o 2 % voči roku 2016. Celkom 33 % odpovedí ju považuje za neutrálnu, 47 % za negatívnu a 15 % ju nevedelo posúdiť.

Tabuľka 8: Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2017

Rok hodnotenia	Podiel odpovedí v %:			
	pozitívne	neutrálne	negatívne	nevie posúdiť
2010	13	54	16	17
2011	20	42	33	5
2012	11	36	35	18
2013	11	39	41	9
2014	6	25	44	25
2015	10	38	40	12
2016	7	33	42	18
2017	5	33	47	15

Obrázok 11: Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2017

Na ďalšiu otázku č. 0.24 (**163 odpovedí**) o tom, či sa Slovenská republika má finančne podieľať na riešení zadlženia niektorých štátov patriacich do eurozóny, odpovedalo iba 6 % respondentov kladne (v roku 2016 to bolo 5 %). Výrazne najväčší podiel odpovedí preferoval postup predpokladajúci poskytnutie pôžičky za podmienok garantujúcich jej návratnosť, s čím súhlasilo až 64 % účastníkov prieskumu, o 4 % menej ako v roku 2016, nesúhlas s angažovaním sa Slovenska vyjadrilo 22 % (16 % v roku 2016). Od roku 2013, keď bola táto otázka zaradená do prieskumu, je viditeľný mierny pokles ochoty podieľať sa na pomoci s podmienkou návratnosti zdrojov zo 75 % na 64 %.

Predbežné závery:

1. Hospodársku politiku vlády SR neutrálne hodnotil najväčší podiel respondentov – 52 % – ako nepriaznivú, rok predtým 47 % účastníkov prieskumu. Ako neutrálnu ju vyhodnotilo 37 % respondentov, priaznivo 4 %, ale v roku 2016 len 1 % odpovedajúcich. Podiel negatívnych hodnotení od roku 2014 dlhodobo prevyšuje podiel neutrálnych vyjadrení.
2. Pri hodnotení komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v roku 2017 došlo v medziročnom porovnaní k poklesu podielu pozitívnych hodnotení na 5 %, počet neutrálnych odpovedí – 33 % – sa nezmenil a mierne vzrástol počet negatívnych hodnotení na 47 %. Je to zrejme aj dôsledok spôsobu komunikovania niektorých opatrení v rámci tzv. sociálneho balíčka v čase konania prieskumu.
3. Takmer dve tretiny účastníkov prieskumu podporujú myšlienku finančného podieľania sa na pomoci pri riešení zadlženia niektorých členov eurozóny pri podmienke návratnosti zdrojov, podiel tejto skupiny však, aj keď mierne, trvalo klesá.

2.2.3 Návrhy opatrení pre vládu SR (otázka č. 0.25)

Po časti hodnotiacej hospodársku politiku vlády SR bola do prieskumu zaradená otázka č. 0.25 (**110 odpovedí**). Od respondentov sa očakávalo aktívne definovanie námetov pre vládu SR, ktoré by prispeli k zlepšeniu podnikateľského prostredia. Účastníci prieskumu dostali možnosť navrhnúť najviac tri opatrenia. Jednotlivé návrhy pri spracovaní odpovedí boli zaradené do jednotlivých skupín. Menšia časť návrhov mala príliš všeobecný charakter, tieto boli zaradené podľa najvýraznejšieho akcentovania problému.

Návrhy opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia pre vládu boli rozdelené do týchto okruhov:

- **Zníženie daňového a odvodového zaťaženia podnikateľov** (87 respondentov)
  - znížiť daňové zaťaženie
  - znížiť odvodové zaťaženie
  - zlepšiť a zjednodušiť výpočet daní
  - zlepšiť výber DPH
  - zvýšiť % odpočtu na náklady na výskum a vývoj
  - zaviesť stabilitu v oblasti stanovenia daňových povinností
  - zjednodušiť a sprehľadniť daňové zákony
- **Zlepšenie podmienok na podnikanie** (34 respondentov)
  - zaviesť podporu domácich malých a stredných podnikov v rovnakej miere ako zahraničných subjektom
  - zásadne zmeniť správanie sa štátneho aparátu voči podnikateľskému sektoru
  - podporovať domáci turizmus
  - regulovať činnosť monopolov pri vyžadovaní poplatkov od fyzických aj právnických osôb
  - znížiť distribučné poplatky energií na úroveň okolitých štátov
- **Zníženie administratívnej náročnosti podnikania a nadmernej byrokracie** (29 respondentov)
  - zefektívniť komunikáciu s úradmi, pokračovať neustále v odstraňovaní bariér
  - nevyžadovať duplicitné informácie od podnikateľov a využiť informácie, ktoré má k dispozícii štátna správa
  - zjednodušiť pravidlá pre podnikanie, obzvlášť pre malé a stredné podniky
  - redukovat' informácie vyžadované pre štatistické údaje
  - zaviesť skutočnú a fungujúcu elektronickú komunikáciu so štátom
  - zjednodušiť a zrýchliť stavebné konanie
- **Skvalitnenie legislatívy** (20 respondentov)
  - stabilizovať právny rámec pre podnikanie
  - zjednodušiť pravidlá pre podnikanie
  - prehodnotiť takmer monopolnú činnosť malého počtu právnických subjektov pri výkone exekúcií a v reštrukturalizačnom procese
  - stabilizovať a zjednodušiť daňovú a odvodovú legislatívu

- **Zlepšenie vymáhateľnosti práva a zamedzenie korupcie** (15 respondentov)
  - zlepšiť podmienky na vymáhanie pohľadávok
  - znemožniť činnosť špekulatívnych spoločností spravidla s 1 zamestnancom v oblasti získavania veľkých projektov
- **Zjednodušenie zamestnávania pracovníkov** (15 respondentov)
  - zastaviť neadekvátne zvyšovanie minimálnej mzdy
  - liberalizovať Zákonník práce
  - podporovať zamestnávanie mladých ľudí
  - zjednodušiť zamestnávanie zahraničných pracovníkov
- **Skvalitnenie vzdelávania a výskumnej činnosti** (11 respondentov)
  - zásadne reformovať vzdelávací proces, tak aby bol efektívny a zodpovedal celospoločenským požiadavkám
  - sfunkčniť duálne vzdelávanie
  - zásadne zlepšiť kvalitu absolventov všetkých úrovní vzdelávania
- **Zvýšenie podpory a ochrany domácich podnikateľských subjektov** (11 respondentov)
- **Problematika využitia zdrojov Európskej únie** (7 respondentov)
  - zjednodušiť proces získavania zdrojov Európskej únie
  - presadiť transparentnosť pri poskytovaní zdrojov Európskej únie

Ďalšie navrhované opatrenia boli uvádzané zväčša jednotlivo a zamerané na podporu niektorých komodít v poľnohospodárstve • dobudovanie diaľničnej siete • zavedenie povinného členstva v SOPK, resp. povinnej registrácie • reformy zdravotníctva • rekonštrukcie a obnovy zariadení cestovného ruchu • a ďalšie.

Opatrenia vlády zhoršujúce podnikateľské prostredie podľa respondentov (otázka č. 0.26)

Účastníci prieskumu v tejto otázke mali možnosť vyjadriť svoj názor na to, ktoré opatrenia vlády SR zhoršujú podnikateľské prostredie (**109 odpovedí**). Rovnako ako v predošlej otázke mali respondenti možnosť určiť najviac tri opatrenia s najnegatívnejším dopadom na podnikanie. V prieskume boli najviac frekventované nasledujúce opatrenia vlády SR:

- opatrenia majúce dopad v oblasti nákladov na pracovnú silu (*66 odpovedí*)
- zvyšovanie daňového a odvodového zaťaženia (*66 odpovedí*)

- zvyšovanie administratívnej záťaže podnikania, nárast byrokracie (36 odpovedí)
- nestabilná a komplikovaná legislatíva, jej časté zmeny (28 odpovedí)
- nedostatočná podpora podnikania (20 odpovedí)
- nízka vymáhateľnosť práva vo všeobecnosti (12 odpovedí)
- nedostatočná snaha sprehľadniť využívanie zdrojov Európskej únie (7 odpovedí)
- trvalé neriešenie problémov vzdelávania (6 odpovedí)

Ďalej boli uvedené – neprimerané výdavky na poradenstvo pre nadnárodné spoločnosti pri súčasnom obmedzenom využívaní domácich poradenských kapacít • nekonceptná tabuľková zamestnanecká politika vlády • a ďalšie.

Predbežné závery:

1. Navrhované opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia sa týkajú zhodne ako v predošlých rokoch hlavne daňového a odvodového zaťaženia, zlepšenia podmienok na podnikanie a zníženia administratívnej náročnosti podnikania.
2. Za opatrenia, ktoré najviac prispeli k zhoršeniu podmienok na podnikanie, považujú respondenti hlavne prijaté kroky vlády zvyšujúce náklady na pracovnú silu, zvyšujúce daňové a odvodové zaťaženie a majúce za následok zvýšenie byrokracie.

2.2.4 Riziká pre podnikateľskú činnosť (otázka č. 0.27) (158 odpovedí)

Účastníci prieskumu mali k dispozícii 16 dopredu zadefinovaných rizík, ktorým sa vo všeobecnosti pripisuje najvyššie riziko. Ďalšie riziká mohli doplniť podľa vlastného uváženia. Každému zo 16 stanovených rizík bolo možné prideliť jeden z troch stupňov dôležitosti:

- vysoký
- mierny
- nemá vplyv

Pri vyhodnotení odpovedí bolo získané poradie podľa najväčšieho počtu odpovedí zaradujúcich hodnotené riziko do skupiny s vysokým stupňom dôležitosti rizika. Takto získané výsledky za rok 2017 boli zoradené do **Tabuľky 9**.

Tabuľka 9: Odpovede podľa stupňa dôležitosti u hodnotených rizík v roku 2017

Poradie podľa zaradenia do stupňa dôležitosti vysoký	Názov rizika	Počet priradení	Počet odpovedí v stupni dôležitosti		
			Vysoký	Mierny	Nemá vplyv
1	Vysoká daňová a odvodová záťaženosť	157	131	24	2
2	Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	155	113	40	2
3	Nízka vymáhateľnosť práva	144	102	34	8
4	Pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	148	97	27	24
5	Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	147	95	36	16
6	Rast cien vstupov, najmä cien energií	158	91	58	9
7	Tolerancia štátnej správy pri porušovaní zákonov	145	80	52	13
8	Pokles domáceho dopytu	149	77	57	15
9	Nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	149	55	71	23
10	Legislatívne požiadavky zo strany EÚ	149	48	83	18
11	Nepružný, byrokratický postup EÚ inštitúcií	144	43	77	24
12	Politika odborov	144	33	79	32
13	Vysoké úrokové miery	144	29	77	38
14	Sociálne nepokoje	139	18	72	49
15	Činnosť inštitúcií zastrešujúcich podnikateľov	146	15	106	25
16	Kurzová pozícia eura k doláru a iným menám	145	10	101	34

Ako najvyššie riziko pre podnikateľskú činnosť bola vyhodnotená „Vysoká daňová a odvodová zaťaženosť“ s počtom 131 umiestnení v stĺpci vysoký stupeň dôležitosti, na druhé miesto sa so 113 umiestneniami dostal „Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily“. Na treťom mieste sa umiestnila „Nízka vymáhateľnosť práva“. Poradie ostatných rizík je uvedené v *Tabuľke 9*. V stĺpčeku v stupni dôležitosti „Nemá vplyv“ ako činiteľ, ktorý má najnižší vplyv na podnikanie, boli vyhodnotené „Sociálne nepokoje“.

Najvýraznejšími zmenami v porovnaní s hodnotením v roku 2016 bolo uvedenie rizika „Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily“ ako druhého najvyššieho rizika pre podnikanie na Slovensku a posun rizika „Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní“ z tretieho na piate miesto.

Tabuľka 10: Poradie vybraných rizík pre podnikateľskú činnosť v rokoch 2008 – 2017

Názov rizika	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Súčet umiestnení 2008-2017	Súčet umiestnení 2015-2017
Vysoká daňová a odvodová zaťaženosť	1	2	4	5	1	1	1	1	1	1	18	3
Nízka vymáhateľnosť práva	4	4	2	2	2	2	2	2	2	3	25	7
Klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	5	3	3	1	5	3	3	4	3	5	35	12
Pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	8	5	6	3	3	7	5	3	5	4	49	12
Pokles domáceho dopytu	7	6	10	7	4	5	7	5	6	8	65	19
Rast cien vstupov, najmä energií	2	11	7	5	6	6	8	7	8	6	66	21
Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	3	10	13	8	9	10	9	8	4	2	76	14
Vysoké úrokové miery	10	15	12	11	12	12	14	16	12	13	127	41
Politika odborov	11	16	15	14	13	14	12	14	14	12	135	40

V *Tabuľke 10* uvedené porovnanie vyhodnotenia rizík pre podnikateľskú činnosť v časovom horizonte rokov 2008 až 2017 umožňuje identifikovať dlhodobu vnímané riziká. Do tabuľky bolo zaradených 9 rizík posudzovaných dlhodobu ako najvyššie.

Predbežný záver:

1. Aj prieskum v roku 2017 potvrdil, že ako najväčšie riziko pre podnikanie je vnímané vysoké daňové a odvodové zaťaženie. Ako druhé najdôležitejšie riziko respondenti vyhodnotili nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Tento hodnotila podnikateľská sféra ako vysoké riziko naposledy v roku 2008, keď sa umiestnil ako tretí.

2.3. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EURÓPSKEJ ÚNIE (otázky č. 0.28 až 0.31)

Osobitne sú do prieskumu zaradené otázky ohľadne využívania zdrojov Európskej únie. Ako aj v minulých rokoch je cieľom vyhodnotenia odpovedí na **otázky č. 0.28 až 0.31** zistenie záujmu podnikateľskej sféry o využívanie eurofondov, zistenie znalostí o nich a hodnotenie transparentnosti procesu ich rozdeľovania. Výsledky za rok 2017 sú porovnané s výsledkami prieskumu v rokoch 2008 až 2016.

V otázke č. 0.28 (**164 odpovedí**) sa zisťoval záujem respondentov o využívanie zdrojov Európskej únie v nasledujúcom období. Odpovedať bolo možné *áno / nie*. V *Tabuľke 11* sú uvedené aj výsledné podiely odpovedí na túto otázku od roku 2008. V roku 2017 záujem o využívanie eurofondov prejavil o 1 % vyšší podiel respondentov ako v roku 2016, t. j. 38 %.

Odpoveď na otázku č. 0.29 (**164 odpovedí**), či majú podnikatelia dostatok relevantných informácií o využívaní zdrojov Európskej únie, mohli respondenti zvoliť tiež v štruktúre *áno / nie*. Pozitívne na otázku odpovedalo 66 % účastníkov, čo je z dlhodobého hľadiska najvyšší podiel kladných odpovedí (v roku 2016 to bolo 59 %).

Na otázku č. 0.30 (**159 odpovedí**), v ktorej sa respondenti mali vyjadriť, či považujú proces využívania zdrojov Európskej únie za transparentný, mali možnosť odpovedať *kladne* alebo *záporne*. Ako transparentný hodnotilo proces získavania eurofondov 23 % účastníkov (24 % v roku 2016), pričom dlhodobu v rokoch 2008 až 2016 sa pozitívne vnímanie tohto procesu pohybovalo medzi 14 % až 28 %. Z porovnania výsledkov za rok 2016 a 2017 vyplýva, že sa vnímanie celého procesu respondentmi prakticky nezmenilo.

Tabuľka 11: Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2017

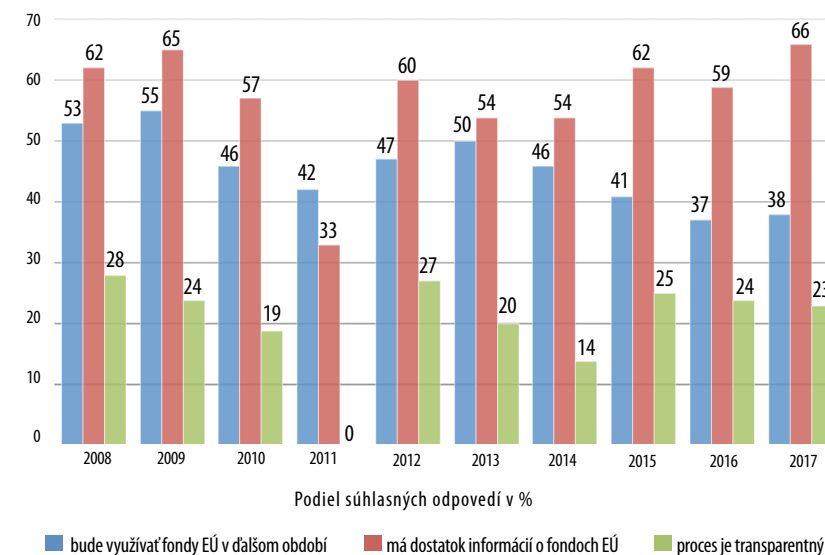
Otázky	Podiel odpovedí v %																			
	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie
Bude vaša spoločnosť využívať štrukturálne fondy EÚ i v ďalšom období?	53	47	55	45	46	54	42	58	47	53	50	50	46	54	41	59	37	63	38	62
Máte dostatok relevantných informácií o využívaní fondov EÚ?	62	38	65	35	57	43	33	67	60	40	54	46	54	46	62	38	59	41	66	34
Predpokladáte, že celý proces využívania fondov EÚ bude transparentný?	28	72	24	76	19	81	n	n	27	73	20	80	14	86	25	75	24	76	23	77

Na otázku č. 0.31 (**163 odpovedí**) o tom, ako sú respondenti informovaní o podmienkach čerpania štátnej pomoci zo zdrojov Európskej únie v novom programovom období na roky 2014 – 2020, bolo možné odpovedať:

- veľmi dobre
- dobre
- nedostatočne.

Celkom 5,5 % respondentov sa vyjadrilo, že veľmi dobre, 57,7 %, že dobre a nedostatočne 36,8 %. Voči predošlému prieskumu stúpol počet účastníkov považujúcich informovanie za dobré (zo 45,5 % na 57,7 %).

Percentuálny podiel pozitívnych odpovedí na otázky č. 0.28 až 0.30 v rokoch 2008 až 2017 je graficky znázornený na **Obrázku 12**.

Obrázok 12: Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2017**Predbežné závery:**

1. Podiel pozitívnych hodnotení v roku 2017 v prípade záujmu o využívanie zdrojov Európskej únie a názoru na transparentnosť celého procesu sa oproti roku 2016 prakticky nezmenil. Dôvera v transparentnosť celého procesu pridelovania zdrojov je tak aj naďalej nízka.
2. Pri hodnotení dostatku informácií o využívaní zdrojov Európskej únie a aj o novom programovom období počet kladných odpovedí mierne vzrástol.

ZÁVERY

1. Očakávania respondentov ohľadom vlastných ekonomických výsledkov za rok 2017 sú pri porovnaní s výsledkami prieskumu konaného v roku 2016 optimistickejšie.
2. Mierne pozitívnejšie hodnotia respondenti aj svoje predpokladané výsledky pred koncom roka 2017 v porovnaní s tým, ako ich prognózovali v roku 2016.
3. Takisto aj porovnanie očakávaní respondentov na nasledujúce roky poukazuje na jednoznačne pozitívnejší pohľad ako v prieskume v roku 2016.
4. Poradie činiteľov, ktoré majú najväčší dopad na podnikanie, sa v roku 2017 na prvých troch miestach nezmenilo. Je to domáci dopyt, nasleduje zahraničný dopyt a náklady na pracovnú silu. Pre rok 2018 respondenti stanovili poradie vplyvov odlišne ako pre rok 2017, najvyšší vplyv predpokladajú v tomto roku u zahraničného dopytu, potom u nákladov na pracovnú silu a u domáceho dopytu.
5. Podnikateľské prostredie v roku 2017 podľa prevažujúceho podielu názorov respondentov ostalo na rovnakej úrovni ako v roku 2016. Výsledky prieskumu znovu potvrdili, napriek všeobecne negatívnemu hodnoteniu, veľmi mierny, ale stály trend nárastu podielu pozitívnych hodnotení podnikateľského prostredia od roku 2013.
6. Výrazne vyšší podiel účastníkov prieskumu ako v roku 2016 očakáva, že podmienky na podnikanie v roku 2018 budú lepšie ako v roku 2017.
7. Hospodársku politiku vlády SR hodnotil najväčší podiel respondentov ako nepriaznivú.
8. Pokračujúci negatívny trend hodnotení komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora bol zrejme spôsobený v roku 2017 formou komunikovania niektorých opatrení koalíčných partnerov v čase konania prieskumu.
9. Takmer dve tretiny účastníkov prieskumu naďalej podporujú myšlienku finančného podieľania sa na pomoci pri riešení problémov niektorých členov eurozóny pri podmienke návratnosti zdrojov.

10. Opatrenia navrhované pre vládu sa týkajú, zhodne ako v predošlých rokoch, hlavne daňového a odvodového zaťaženia, zlepšenia podmienok na podnikanie a zníženia administratívnej náročnosti podnikania.
11. Aj prieskum v roku 2017 potvrdil, že ako najväčšie riziko pre podnikanie je vnímané vysoké daňové a odvodové zaťaženie. Ako druhé najdôležitejšie riziko respondenti vyhodnotili nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily.
12. Názory na využívanie zdrojov Európskej únie sa v roku 2017 oproti predošlým rokom prakticky nezmenili. Dôvera v transparentnosť celého procesu pridelovania zdrojov Európskej únie je dlhodobo nízka.

DODATOK PRIESKUMU

Otázky k aktuálnemu dňaniu v Európskej únii

ÚVOD

Európska únia popri nesporných úspechoch v ekonomickej, sociálnej a politickej sfére aj v roku 2017 čelila nedoriešeným problémom eurozóny, nelegálnemu prílevu migrantov, pomalému riešeniu problémov vyplývajúcich z konania referenda vo Veľkej Británii, výraznému zníženiu akčnosti v dôsledku volieb v Nemecku. Pre určité zahľtenie sa relatívne malá pozornosť venuje zvýšeniu ekonomickej výkonnosti Únie, v dôsledku čoho klesá jej relatívny podiel na svetovej produkcii tovarov a služieb. Znovu je možné konštatovať, že z Bruselu prichádza málo impulzov v smere zvyšovania kvality podnikateľského prostredia.

Každoročne kladené štyri otázky zostali nezmenené, v predošlých prieskumoch piata otázka ohľadne rozhodovacích procesov v Európskej únii bola zamenená novou, reagujúcou na prebiehajúce diskusie o úsilí Slovenska stať sa jedným z členov tzv. jadra Európskej únie.

Na tejto časti prieskumu sa zúčastnilo 161 členov SOPK, ktorí v roku 2017 odpovedali na päť otázok.

D1. Považujete vstup Slovenska do Európskej únie za pozitívny z hľadiska podmienok na vaše podnikanie? (161 odpovedí)

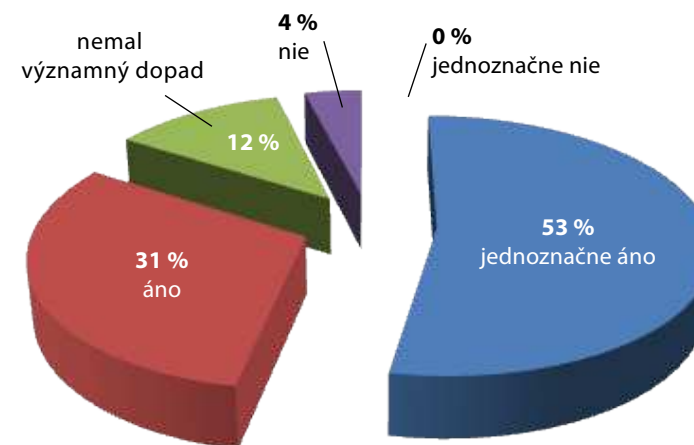
Respondenti pri odpovedi na otázku mohli voliť jednu z 5 možností:

- jednoznačne áno
- áno
- nemal významný dopad
- nie
- jednoznačne nie

Tabuľka 12: Hodnotenie vstupu SR do EÚ v rokoch 2015 – 2017

Podiel odpovedí respondentov v %	Jednoznačne áno	Áno	Nemal významný dopad	Nie	Jednoznačne nie
Rok 2015	53	33	8	4	2
Rok 2016	52	31	14	2	1
Rok 2017	53	31	12	4	0

Obrázok 13: Hodnotenie vstupu SR do EÚ v roku 2017

V súlade s výsledkami prieskumu v minulých rokoch (86 % v roku 2015 a 83 % v roku 2016) väčšina účastníkov prieskumu (*Tabuľka 12*) považuje dopad vstupu do Európskej únie z hľadiska podmienok na ich podnikanie za silne pozitívny, keď 84 % respondentov hodnotí tento krok kladne a len 4 % negatívne. Dokonca v roku 2017 jednoznačne negatívne sa nevyjadril ani jeden respondent (*Obrázok 13*). V porovnaní s rokom 2016 došlo len k miernemu nárastu podielu pozitívnych hodnotení o 1 %, pričom podiel negatívnych hodnotení zostal na rovnakej veľmi nízkej úrovni.

D2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do Európskej únie mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky? (127 odpovedí)

Respondenti dostali možnosť uviesť najviac tri nimi určené skutočnosti pozitívne ovplyvňujúce ich podnikanie po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie. Z odpovedí bolo možné vydeliť tri homogénne oblasti, ktoré predovšetkým uvádzali zúčastnené podnikateľské subjekty:

- 1. Uľahčenie obehu tovarov, služieb, kapitálu a pracovnej sily** – 73,2 % odpovedí
- 2. Zavedenie jednotnej meny, menová stabilita, odstránenie transakčných nákladov a kurzového rizika** – 70,9 % odpovedí
- 3. Zrušenie hraníc v rámci Schengenského priestoru** – 44,9 % odpovedí

V rámci prvej skupiny sa popri vymenovaní výhod v súlade s názvom skupiny uvádzala napr. jednoduchšia spolupráca so zahraničnými partnermi • rozvoj spolupráce pri prenikaní na tretie trhy • zvýšenie zahraničných investícií • podpora vstupu zahraničného kapitálu • a iné.

Na rozdiel od roku 2016 väčší dôraz respondenti kládli na uľahčenie obehu tovarov a služieb a až následne na pozitívne dôsledky zavedenia spoločnej meny. Rozdiely medzi týmito skupinami odpovedí sú však minimálne – podiel 73,2 % a 70,9 %.

Z ďalších faktorov sa uvádzalo napr. zosúladenie legislatívy – 6,3 % • vyšší rešpekt slovenských podnikateľských subjektov – 3,9 % • spoločné technické normy a platnosť certifikátov – 3,1 % • pozitívne dôsledky práce v prostredí s vyššou podnikateľskou kultúrou – 2,4 % • atď. Vzhľadom na to, že odpovede neboli preddefinované, respondenti uvádzali viacero špecifických pozitívnych dopadov na ich podnikanie.

D3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do Európskej únie mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie? (82 odpovedí)

Obdobne ako pri predošlej otázke respondenti mali možnosť voľne uvádzať negatívne dôsledky vstupu do Európskej únie na ich podnikanie s tým, že ich mohli uviesť maximálne tri. V porovnaní s predošlou otázkou bolo možné rozdeliť odpovede účastníkov prieskumu do podstatne väčšieho počtu homogénnych skupín.

1. Neadekvátna ochrana domácich podnikateľských subjektov pri uvoľnení podmienok na pôsobenie zahraničných spoločností – 63,4 % odpovedí

Do tejto skupiny boli zahrnuté: nekorektné správanie sa niektorých zahraničných firiem • nízka ochrana domáceho trhu pred zahraničnou konkurenciou • neprimeraná ochrana spotrebiteľov • pretrvávajúca neadekvátna podpora zahraničných firiem • nedostatočne regulované pôsobenie zahraničných obchodných reťazcov • liberalizácia dopravnej cesty pre zahraničných prepravcov na železnici • zánik finálnej výroby domácich výrobcov.

2. Nadmerná a komplikovaná legislatíva – 20,7 % odpovedí

Respondenti v tejto oblasti uvádzali: finančná a časová náročnosť aplikovania nových technických noriem • prílišná regulácia odvetví • uplatňovanie predpisov bez jednoznačného výkladu • byrokracia Európskej únie • nejednotné pravidlá v hospodárskej politike Európskej únie • zavádzanie legislatívy znevýhodňujúcej nových členov Únie.

3. Negatívne dôsledky na pracovný trh – 15,9 % odpovedí

Odchod kvalifikovanej pracovnej sily do iných členských krajín • obmedzenia pri prijímaní pracovníkov z nečlenských krajín.

4. Zavedenie eura – 9,8 % odpovedí

Zvyšovanie cien základných potravín vyvolávajúce zvyšovanie mzdových nárokov zamestnancov • príliš silný kurz slovenskej meny voči euru pri vstupe do eurozóny.

Ďalšie odpovede boli už menej frekventované, napríklad: nutnosť rešpektovania sankcií voči Ruskej federácii • obdobne nutnosť rešpektovania emisií CO₂ • a ďalšie. Jedenásť respondentov uviedlo, že **nepocitujú žiadne negatívne dôsledky vstupu do Európskej únie.**

D4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti Európskej únie? (82 odpovedí)

Účastníci prieskumu mohli na túto otázku zodpovedať 5 spôsobmi:

- rozhodne áno
- áno
- súčasný stav vyhovuje
- nie
- rozhodne nie

Odpovede sú uvedené v *Tabuľke 13* a na *Obrázku 14*. Presun právomocí odmieta **53 %** respondentov (z toho rozhodne nie **15 %**), ponechanie súčasného stavu preferovalo **27 %** a **20 %** súhlasilo s presunom právomocí do Bruselu (z toho **3 %** rozhodne áno). V trojročnom porovnaní výsledkov odpovedí na otázku D4 je vidieť, že presun právomocí dlhodobo odmieta viac ako **50 %** respondentov. Podobne podiel odpovedí podporujúcich presun právomocí sa pohybuje medzi **19 %** až **24 %**.

D5. Súhlasíte s názorom, že Slovensko sa má snažiť za každú cenu dostať medzi členov Európskej únie tvoriacich tzv. jadro Európskej únie aj za cenu prípadných ústupkov, napr. v imigračnej politike? (161 odpovedí)

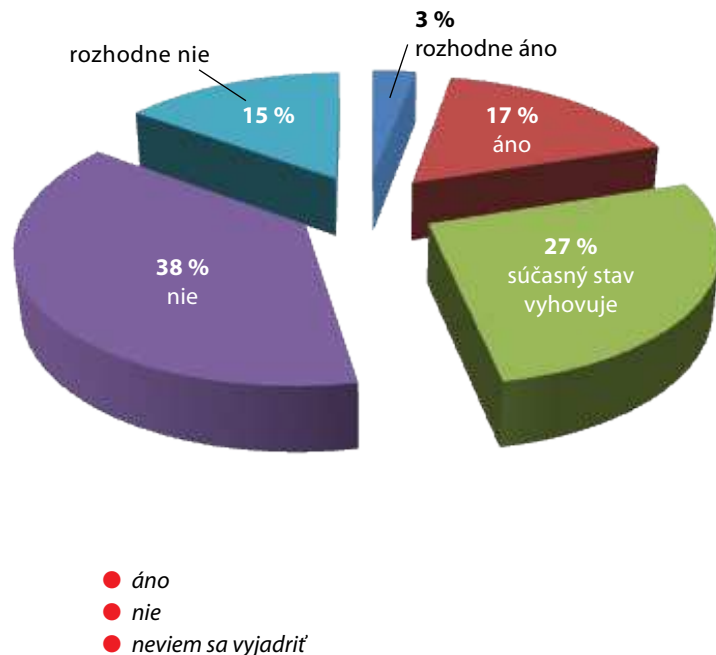
Táto otázka bola do prieskumu zaradená prvýkrát, pričom nahradila pôvodnú otázku ohľadne rozhodovacieho mechanizmu v Európskej únii. Odpovedať bolo možné tromi spôsobmi:

Tabuľka 13: Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v rokoch 2015 – 2017

Podiel odpovedí respondentov v %	Rozhodne áno	Áno	Súčasný stav vyhovuje	Nie	Rozhodne nie
Rok 2015	4	15	25	41	15
Rok 2016	2	22	19	44	13
Rok 2017	3	17	27	38	15

Obrázok 14: Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v roku 2017

Najväčšia časť účastníkov prieskumu (**41 %**) nesúhlasila so snahou dostať sa do jadra Európskej únie aj za cenu prípadných ústupkov, súhlas prejavili v **25 %** odpovedí. Pomerné veľký počet respondentov (**34 %**) sa nevedelo vyjadriť, čo neprekvapuje, keďže termín jadro Európskej únie nebol napriek veľmi častému používaniu ústami politikov doteraz exaktne definovaný.

ZÁVERY K DODATKU PRIESKUMU

1. Medzi členmi SOPK naďalej pretrváva silná podpora vstupu do Európskej únie, tento krok hodnotilo v prieskume pozitívne 84 % odpovedí, negatívne hodnotili vstup len 4 % respondentov, pričom ani jeden účastník nehodnotil vstup do Európskej únie jednoznačne negatívne. V trojročnom porovnaní zostáva podpora vstupu do Európskej únie jednoznačne stabilná, bez zmien.
2. Pri hodnotení pozitívnych dôsledkov vstupu do Európskej únie sa respondenti zhodli takmer s rovnakým výsledkom na dvoch skutočnostiach – na uľahčení obehu tovarov, služieb, kapitálu a pracovníkov (73,2 % odpovedajúcich), na zavedení jednotnej meny, menovej stability, odstránení transakčných nákladov a kurzového rizika (70,9 %) a zrušení hraníc v rámci spoločného priestoru. Tieto výsledky sú za posledné tri roky takmer identické.
3. Negatívne dôsledky vstupu do Európskej únie, ktoré uviedli respondenti, sú zhodné s predchádzajúcim prieskumom. Sú spojené s negatívnym dopadom otvorenia sa trhu bez toho, aby domáce subjekty získali dostatočnú podporu a čas na prispôbenie sa, s nespokojnosťou s komplikovanou legislatívou, spôsobom zavádzania legislatívy Európskej únie a negatívnymi javmi na pracovnom trhu.
4. Prípadný presun právomocí do Bruselu podporuje dlhodobo len menšia časť respondentov, pričom ich podiel sa dlhodobo pohybuje na úrovni 20 %. Podiel nesúhlasných odpovedí s týmto krokom dosiahol 53 %.
5. Aj keď najväčší podiel respondentov nesúhlasí so snahou dostať sa do jadra Európskej únie aj za cenu ústupkov (41 %), je podiel súhlasiacich s týmto krokom (25 %) a hlavne tých, ktorí sa necítili kompetentnými odpovedať (34 %), pomerne vysoký.

ZOZNAM OBRÁZKOV

- Obrázok 1:** Štruktúra respondentov podľa počtu zamestnancov v roku 2017
- Obrázok 2:** Podiel členov SOPK zúčastnených na prieskume podľa krajov v roku 2017
- Obrázok 3:** Očakávania vlastných ekonomických výsledkov u respondentov v roku 2017
- Obrázok 4:** Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017
- Obrázok 5:** Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumov v rokoch 2016 a 2017
- Obrázok 6:** Očakávania vlastných ekonomických ukazovateľov u respondentov v roku 2018
- Obrázok 7:** Porovnanie preferencií rastu ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2018 podľa prieskumu v roku 2017
- Obrázok 8:** Podiel hodnotení v % predpokladajúcich rast obratu v rokoch 2008 – 2017
- Obrázok 9:** Vnímanie podnikateľského prostredia ako priaznivého v rokoch 2008 – 2018
- Obrázok 10:** Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2007 – 2017
- Obrázok 11:** Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2017
- Obrázok 12:** Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2017
- Obrázok 13:** Hodnotenie vstupu SR do EÚ v roku 2017
- Obrázok 14:** Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v roku 2017

ZOZNAM TABULIEK

- Tabuľka 1:** Štruktúra respondentov v rokoch 2007 – 2017
- Tabuľka 2:** Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2016 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2017
- Tabuľka 3:** Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumov v rokoch 2016 a 2017
- Tabuľka 4:** Porovnanie preferencií vývoja ekonomických ukazovateľov respondentov v roku 2017 podľa prieskumu v roku 2016 a v roku 2018 podľa prieskumu v roku 2017
- Tabuľka 5:** Poradie vplyvov s najväčšími dopadmi na ekonomické výsledky spoločností v rokoch 2017 a 2018
- Tabuľka 6:** Hodnotenie podnikateľského prostredia v rokoch 2008 – 2017
- Tabuľka 7:** Hodnotenie hospodárskej politiky vlády SR v rokoch 2008 – 2017
- Tabuľka 8:** Hodnotenie komunikácie vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v rokoch 2010 – 2017
- Tabuľka 9:** Odpovede podľa stupňa dôležitosti u hodnotených rizík v roku 2017
- Tabuľka 10:** Poradie vybraných rizík pre podnikateľskú činnosť v rokoch 2008 – 2017
- Tabuľka 11:** Názory na využívanie finančných zdrojov EÚ v rokoch 2008 – 2017
- Tabuľka 12:** Hodnotenie vstupu SR do EÚ v rokoch 2015 – 2017
- Tabuľka 13:** Hodnotenie presunu právomocí do pôsobnosti EÚ v rokoch 2015 – 2017

PRÍLOHA I.

ŠTRUKTÚRA ANKETOVÉHO DOTAZNÍKA „EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK 2017 – 2018“

Sektor, v ktorom podnikáte:

- výroba ( )
doprava, obchod, služby a iné ( )

I. OČAKÁVANÉ EKONOMICKÉ VÝSLEDKY NAŠEJ SPOLOČNOSTI

Obrat – tržby

0.1 Celkový obrat v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.2 Očakávame, že celkový obrat sa v roku 2018:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Predaj na domácom trhu

0.3 Príjmy z predaja na domácom trhu v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaké ( )
znížia ( )

0.4 Očakávame, že príjmy z predaja na domácom trhu sa v roku 2018:

- zvýši ( )
ostane rovnaké ( )
znížia ( )

Hospodársky výsledok po zdanení

0.5 Hospodársky výsledok po zdanení v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.6 Očakávame, že hospodársky výsledok po zdanení sa v roku 2018:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Vývoz

0.7 Príjmy z vývozu v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýšia ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

0.8 Očakávame, že príjmy z vývozu sa v roku 2018:

- zvýšia ( )
ostanú rovnaké ( )
znížia ( )

Pracovníci

0.9 Počet pracovníkov v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

0.10 V roku 2018 očakávame, že počet pracovníkov sa:

- zvýši ( )
ostane rovnaký ( )
zníži ( )

Priemerná mzda

0.11 Priemerná nominálna mzda v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

0.12 Očakávame, že v roku 2018 sa priemerná nominálna mzda:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

Investície

0.13 Úroveň investícií v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
ostane rovnaká ( )
zníži ( )

0.14 Očakávame, že v roku 2018 sa naša úroveň investícií:

- zvýši ( )
- ostane rovnaká ( )
- zníži ( )

Zadlženosť

0.15 Zadlženosť našej spoločnosti v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýši ( )
- ostane rovnaká ( )
- zníži ( )

0.16 Uvažujete v roku 2018 o vyššom použití externých zdrojov ako v roku 2016?

- áno ( )
- nie ( )

Pohľadávky

0.17 Pohľadávky po lehote splatnosti sa v roku 2017 sa v porovnaní s rokom 2016:

- zvýšia ( )
- ostanú rovnaké ( )
- znížia ( )

Vplyvy na ekonomické výsledky

0.18 Najväčší vplyv na ekonomické výsledky našej spoločnosti v roku 2017 v porovnaní s rokom 2016 mali tieto činitele (uvedte maximálne 3 odpovede):

- domáci dopyt ( )
- zahraničný dopyt ( )
- náklady na pracovnú silu ( )
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ( )
- výmenný kurz eura ( )
- ceny energií a surovín ( )
- vlastná finančná situácia ( )
- opatrenia hospodárskej politiky ( )

0.19 Očakávame, že najväčší vplyv na ekonomické výsledky našej spoločnosti v roku 2018 budú mať tieto činitele (uvedte maximálne 3 odpovede):

- domáci dopyt ( )
- zahraničný dopyt ( )
- náklady na pracovnú silu ( )
- nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ( )
- výmenný kurz eura ( )
- ceny energií a surovín ( )

- vlastná finančná situácia ( )
- opatrenia hospodárskej politiky ( )

II. HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Podnikateľské prostredie

0.20 Celkové podnikateľské prostredie v roku 2017 je v porovnaní s rokom 2016:

- priaznivé ( )
- ostalo rovnaké ( )
- nepriaznivé ( )

0.21 Očakávame, že v roku 2018 bude celkové podnikateľské prostredie :

- priaznivé ( )
- ostane rovnaké ( )
- nepriaznivé ( )

Hospodárska politika vlády

0.22 Ako hodnotíte hospodársku politiku vlády SR?

- pozitívne ( )
- neutrálne ( )
- negatívne ( )
- neviem posúdiť ( )

0.23 Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za

- pozitívnu ( )
- neutrálnu ( )
- negatívnu ( )
- neviem posúdiť ( )

0.24 Má sa Slovenská republika finančne podieľať na riešení zadlženia niektorých štátov – členov eurozóny, a tým aj na ochrane eura v SR?

- áno ( )
- áno, za podmienok garantujúcich návratnosť pôžičky ( )
- nie ( )
- neviem ( )

0.25 Ktoré opatrenia vlády SR v roku 2017 z hľadiska vašej spoločnosti by mohli prispieť k zlepšeniu podnikateľského prostredia (vymenujte maximálne 3 prioritné):

- .....
- .....
- .....

0.26 Ktoré opatrenia vlády SR v roku 2017 z hľadiska vašej spoločnosti zhoršujú podnikateľské prostredie (vymenujte maximálne 3 najzávažnejšie):

- .....
- .....
- .....

Riziká pre podnikateľskú činnosť

0.27 Z hľadiska vplyvu na podnikateľskú činnosť priradujeme stupeň dôležitosti nasledovným rizikám (označte x -om):

	<i>vysoký</i>	<i>mierny</i>	<i>nemá vplyv</i>
● pokles domáceho dopytu	( )	( )	( )
● pokles zahraničného dopytu v dôsledku krízy	( )	( )	( )
● rast cien vstupov, najmä rast cien energií v SR	( )	( )	( )
● vysoké úrokové miery	( )	( )	( )
● vysoká daňová a odvodová zaťaženosť	( )	( )	( )
● nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	( )	( )	( )
● klientelizmus a korupcia pri verejnom obstarávaní	( )	( )	( )
● nízka vymožiteľnosť práva	( )	( )	( )
● tolerancia štátnej správy pri porušovaní zákonov	( )	( )	( )
● legislatívne požiadavky zo strany EÚ	( )	( )	( )
● nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	( )	( )	( )
● nepružný, byrokratický postup európskych inštitúcií	( )	( )	( )
● kurzová pozícia eura k doláru a iným menám	( )	( )	( )
● sociálne nepokoje	( )	( )	( )
● politika odborov	( )	( )	( )
● činnosť inštitúcií zastrešujúcich podnikateľov	( )	( )	( )
● iné (vymenujte)			

III. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ

0.28 Bude vaša firma spoločnosť požadovať a využívať zdroje EÚ v ďalšom období?

- áno ( )
- nie ( )

0.29 Máte dostatok relevantných informácií o využívaní zdrojov EÚ?

- áno ( )
- nie ( )

0.30 Predpokladáte, že celý proces využívania zdrojov EÚ bude transparentný?

- áno ( )
- nie ( )

0.31 Ako ste informovaný o štruktúre, podmienkach a zameraní čerpania štátnej pomoci zo zdrojov EÚ v novom rozpočtovom období 2014 – 2020 (Partnerská dohoda)?

- veľmi dobre ( )
- dobre ( )
- nedostatočne ( )

VZHLADOM NA AKTUÁLNE DIANIE V EÚ NÁS ZAUJÍMAJÚ TIETO OTÁZKY:

1. Považujete vstup Slovenska do EÚ za pozitívny z hľadiska podmienok pre vaše podnikanie?

- a) jednoznačne áno ( )
- b) áno ( )
- c) nemal významný dopad ( )
- d) nie ( )
- e) jednoznačne nie ( )

2. Ktoré konkrétne dôsledky vstupu do EÚ mali najväčší pozitívny dopad na vaše podnikateľské výsledky?

Uvedte stručne najviac tri skutočnosti (napr. zavedenie jednotnej meny, uľahčenie obehu tovaru, zrušenie hraníc, atď.)

- .....
- .....
- .....

3. Ktorý konkrétny dôsledok vstupu do EÚ mal najviac negatívny vplyv na vaše podnikanie?

Uvedte stručne maximálne tri

- .....
- .....
- .....

4. Súhlasíte s názorom, že v ďalšom období treba presunúť viac právomocí do pôsobnosti EÚ v oblastiach majúcich dopad na podnikateľské aktivity?

- a) rozhodne áno ( )
- b) áno ( )
- c) súčasný stav vyhovuje ( )
- d) nie ( )
- e) rozhodne nie ( )

5. Súhlasíte s názorom, že Slovensko sa má snažiť za každú cenu dostať medzi členov EÚ tvoriacich tzv. jadro EÚ aj za cenu prípadných ústupkov napr. v imigračnej politike?

- a) áno ( )
- b) nie ( )
- c) neviem sa vyjadriť ( )

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE:

(budú použité pri hromadnom spracovaní dotazníkov ako triediace znaky)
označte x-om

I. Veľkosť spoločnosti

- malá (do 50 zamestnancov) ( )
- stredná (51 – 500 zamestnancov) ( )
- veľká (nad 500 zamestnancov) ( )

II. Vlastníctvo

- domáce vlastníctvo ( )
- zahraničný podiel do 50 % vrátane ( )
- zahraničný podiel nad 50 % ( )

III. Charakter spoločnosti (podľa prevažujúcej činnosti)

- priemysel ( )
- stavebníctvo ( )
- pôdohospodárstvo ( )
- doprava ( )
- obchod ( )
- služby ( )
- finančné služby ( )
- školsťvo, vzdelávanie a iné ( )

IV. Kraj, v ktorom sa nachádza sídlo alebo rozhodujúca prevádzka vašej spoločnosti:

- Bratislava ( )
- Banská Bystrica ( )
- Košice ( )
- Nitra ( )
- Prešov ( )
- Trenčín ( )
- Trnava ( )
- Žilina ( )